

Колісніченко Людмила Андріївна,

студентка Навчально-наукового юридичного інституту Національного авіаційного університету
Науковий керівник: доцент кафедри кримінального права і процесу Навчально-наукового юридичного інституту Національного авіаційного університету, кандидат юридичних наук, доцент **Кубальський Владислав Нарцизович**

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ВПЛИВ ПІД ЧАС УЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНІВ, ПЕРЕДБАЧЕНИХ СТ. 109 І 110 КК УКРАЇНИ

У зв'язку з глобалізацією інформаційних процесів, інформація відіграє все більший вплив на особу, суспільство та державу в цілому. Інформаційна епоха подарувала нам можливість миттєвої передачі будь-яких даних в найвіддаленіші країни, але напротивагу цьому виникли такі небезпеки як інформаційні війни, інформаційний тероризм, кіберзлочинність. Наразі інформація стала небезпечним механізмом для зомбіювання соціуму та його використання з метою повалення конституційного ладу, територіальної цілісності та незалежності окремої держави.

Особливість інформаційного впливу полягає в прихованому, безпосередньому маніпулюванні свідомістю учасників суспільних відносин. Він виражається в переконанні та повідомленні фактів, що не відповідають дійсній ситуації. На сучасному етапі розвитку технологій основною потенційною загрозою національній безпеці України та стабільності в суспільстві, відповідно до ЗУ «Про національну безпеку України», є намагання маніпулювати суспільною свідомістю [1].

Аналізуючи інформаційний вплив під час учинення злочинів, передбачених статтями 109 і 110 Кримінального кодексу України, потрібно розглядати склади цих злочинів крізь призму впливу особи на психіку учасників суспільних відносин, які забезпечують існування та належне функціонування об'єктів зазначених злочинів.

Дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади (ст. 109 КК України). Характеризуючи об'єктивну сторону даного злочину, В. С. Картавцев і О. Ф. Бантишев зазначають, що «дії, вчинені з метою насильницької зміни конституційного ладу, – це спроба позбавлення владних повноважень органів державної влади, а також органів місцевого самоврядування шляхом їх протиправного, у тому числі

збройного, відсторонення від виконання законних повноважень або за допомогою погрози застосування насильства» [2, с. 264].

В диспозиції цієї статті зазначені такі види інформаційного впливу як «розповсюдження матеріалів із закликами до насильницького повалення конституційного ладу», «розповсюдження матеріалів із закликами до захоплення державної влади», «розповсюдження матеріалів з використанням ЗМІ». Також, доречно буде зазначити, що у ст. 18 ЗУ «Про правовий режим надзвичайного стану» законодавцем було передбачено, що в разі введення надзвичайного стану з підстав спроби захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу України шляхом насильства, додатково могут бути вжиті такі заходи: 1) заборона виготовлення та розповсюдження інформаційних матеріалів, що можуть дестабілізувати обстановку; 2) регулювання роботи цивільних теле- й радіоцентрів, заборона роботи аматорських радіопередавальних засобів і радіовипромінювальних пристроїв особистого й колективного користування; 3) особливі правила користування зв'язком і передавання інформації через комп'ютерні мережі; 4) порушення в порядку, визначеному конституцією й законами України, питання про заборону діяльності політичних партій, громадських організацій в інтересах національної безпеки та громадського порядку, охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей [3].

Дослідивши диспозиції статті 110 ККУ (Посягання на територіальну цілісність і недоторканність України), можна визначити об'єктивну сторону даного злочину. Вона полягає не тільки у фізичному впливі на суб'єктів суспільних відносин, які забезпечують існування територіальної цілісності і недоторканості України, а й в інформаційному впливі. Наведена норма закону передбачає кримінальну відповідальність за посягання на територіальну цілісність і недоторканість України у формі публічних закликів чи розповсюдження матеріалів із закликами до вчинення таких дій.

Публічні заклики до вчинення визначених у ст. 110 ККУ дій, на думку дослідників О. Ф. Бантишева і О. В. Шамара, – це спроба особи активно впливати на свідомість і волю інших людей з метою їх схвалення до бажаної для винного поведінки [4, с. 83].

Зараз глобальною проблемою є розповсюдження негативного інформаційного впливу в мережі Інтернет. Зокрема, як стверджує К. С. Герасименко, відбувається створення спеціальних медіа-кампаній, метою яких є дестабілізація суспільства, шляхом провокування атмосфери громадської непокори, недовіри суспільства

до дій та намірів влади й особливо – її силових структур, покликаних захищати суспільний порядок [5, с.163].

На основі вище викладеного матеріалу можна прийти до висновку, що в диспозиціях статей 109 і 110 ККУ наявна загроза інформаційного впливу, шляхом маніпулювання свідомістю учасників суспільних відносин (як представників державної влади так і звичайних громадян). Законодавче закріплення адміністративних заходів в інформаційній сфері свідчить про наявність небезпеки посягання на державну владу, територіальний устрій та конституційний лад України використовуючи методи психологічного впливу на фізичних осіб.

Доцільним також було б зазначити, що 26 травня 2015 року Указом Президента України № 287/2015 було затверджено Стратегію національної безпеки України. В ній визначено пріоритети інформаційної безпеки, зокрема, протидія інформаційним операціям проти України, маніпуляціям суспільною свідомістю й поширенню спотвореної інформації, захист національних цінностей і зміцнення єдності українського суспільства [6].

На нашу думку, втілення даної Стратегії в майбутньому допоможе мінімізувати негативний інформаційний вплив, спрямований проти національної безпеки та стабільності України. Також, доцільним було б створення спеціальних органів, які б займалися протидією розповсюдження матеріалів та закликів з розпалюванням національної та релігійної ворожнечі.

Список використаних джерел

1. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018р. № 2469-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>
2. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України : у 2 т. / за заг. ред. П. П. Андрушка, В. Г. Гончаренка, Є.В. Фесенка. – 3-тє вид., перероб. та доп. – К. : Алерта ; КНТ ; Центр учбової літератури, 2009. – Т. 1. – 2009. – 964 с.
3. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2 т. / за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. – 5-тє вид., допов. – Х. : Право, 2013. – Т. 2 : Особлива частина / [Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін.]. – 2013. – 1040 с.
4. Бантишев О. Ф. Кримінальна відповідальність за злочини проти основ національної безпеки України (проблеми кваліфікації) : [монографія] / О. Ф. Бантишев, О. В. Шамара. – 3-е вид., перероб. та доп. – Луганськ : ТОВ «Віртуальна реальність», 2014. – 198 с.

5. Герасименко К. С. Сучасні ознаки загроз «інформаційного тероризму» // Форум права. – 2009. – № 3. – С. 162–166.

6. Стратегія національної безпеки України : Указ Президента України від 26 трав. 2015 р. № 287/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon5.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>.